

Proverbe - Comentarii Jean Koechlin

Folosindu-Se de cel mai înțelept dintre cei mai înțelepți, de Solomon (despre a cărui înțelepciune citim în 1 Împărați 4.29-34), Dumnezeu ne-a dăruit „Proverbele”, „Cartea Înțelepciunii”, carte care se adresează tuturor, dar în mod deosebit tânărului (v. 4). Da, ție, tânăr credincios ajuns la vârsta reflecției și a judecării personale, îți este dedicată cartea aceasta! A fost scrisă special pentru tine, pentru că a sosit momentul orientării tale, a alegerilor tale decisive. În școala lui Dumnezeu, unde se urmărește educarea ta în spirit creștin, sub autoritatea și exemplul părinților tăi (v. 7-9), cartea Proverbe constituie unul dintre „manualele” de bază. Ea conține definiții, reguli (și aplicații ale lor), exerciții, exemple de urmat și altele care nu trebuie urmate. Înțelepciunea (Cuvântul cu care ea se identifică) este în același timp o Persoană care învață și care îndrumă pașii aceluia pe care ea îi numește fiii Săi. Asemeni cărții psalmilor, care începea cu punerea deoparte a celui credincios (Psalmul 1.1), și aici vom putea vedea cum cea dintâi instrucțiune dată fiului îl previne să evite „calea celor păcătoși”, a celor care caută să-l ispitească spunându-i: „Vino cu noi” (v. 11). Înțelepciunea îi arată unde duce această cale și îl pune în gardă: „fiul meu, să nu pornești la drum cu ei” (v. 15; citiți Efeseni 5.11)!

Înțelepciunea și-a luat ca obligație educarea „fiilor” ei (a ucenicilor ei), însă, în aceeași măsură, ea se îndreaptă și spre cei din afară, pentru a-i invita și pe alții să devină ucenici. Dumnezeu nu a dat Cuvântul Său numai pentru îndrumarea (sau: instrucția, corectarea, disciplinarea, atenționarea) celor credincioși. Biblia este în același timp Evanghelia harului, care le arată celor neconvertiți calea mântuirii. Priviți Înțelepciunea – și prin ea pe Domnul Isus – cum caută cu stăruință sufletele, pretutindeni pe unde sunt ele rătăcite! Sunt cunoscute acele locuri zgomotoase, în care lumea petrece pentru a uita, mai cu seamă dacă le vom fi frecventat și noi înainte de întoarcerea noastră la Dumnezeu. Pentru a-și face auzit glasul peste toată această gălăgie, Înțelepciunea strigă (comp. cu Ioan 7.37 și 12.44); și acest Cuvânt pe care Dumnezeu îl vestește pretutindeni are un dublu efect: mântuire pentru unii și condamnare pentru alții (comp. cu Fapte 17.32-34). Pentru cei care refuză să asculte (și, vai, sunt numeroși aceștia), aceeași voce care astăzi face să răsună chemarea stăruitoare a harului va deveni într-o zi ironică și cutremurătoare (v. 26). Atunci va fi prea târziu (comp. v. 28 cu Amos 8.12). Însă cei care ascultă vor locui în siguranță, fără să se teamă de judecată (v. 33), și vor fi beneficiarii promisiunii din v. 23: „Voi revărsa Duhul meu peste voi, vă voi face cunoscut cuvintele mele...”

Înainte de a „lua în mâini” educarea „fiului”, Înțelepciunea îi testează înclinațiile: este „fiul” hotărât să se lase învățat, pentru a găsi cunoștința lui Dumnezeu? (v. 5); se supune el de bunăvoie disciplinei din această „școală”?; pentru că, în adevăr, nicio învățătură nu este profitabilă dacă nu este însoțită de dorința de a dobândi cunoștință și nici dacă lipsește conștientizarea importanței ei. În felul acesta ne putem explica cum se poate întâmpla ca un școlar rău să devină dintr-o dată un bun elev: se schimbă brusc din momentul când ajunge să înțeleagă că viitorul lui depinde de munca lui. Înțelepciunea și priceperea ni se oferă ele însele. Dumnezeu nu limitează darurile Duhului Său (Ioan 3.34). În același timp însă, noi trebuie să le urmărim, să le căutăm activ prin rugăciune (v. 3; comp. cu 1 Corinteni 14.1). Versetele 1-4 îl invită pe cel credincios să facă un efort înșeptit: dacă vei primi cuvintele..., păstra poruncile..., pleca urechea..., îndrepta inima..., striga..., căuta..., cerceta... Într-adevăr, dacă inima noastră nu este angajată ferm și personal, cea mai bună educație nu ne va putea păzi mult timp (v. 10,11; vezi Daniel 1.8). Tendința noastră va fi să ne adaptăm mediului în care ne vom afla: vom fi la discreția influențelor negative (v. 12-22); și, de asemenea, ziua plecării de acasă ar putea marca o întorsătură fatală pentru noi (citiți 1 Corinteni 15.33).

Pentru tine, tânăr credincios, răsună aceste cuvinte pline de dragoste ale Tatălui ceresc: „Fiul meu, nu uita...” (v. 1). Expresia „fiul meu” se repetă de paisprezece ori în cap. 1-7. Citându-le evreilor Proverbe 3.11,12, apostolul va fi obligat să le spună: „Ați uitat de tot îndemnul care vă vorbește ca unor fii...” (Evrei 12.5,25). În ce ne privește, să luăm bine seama la avertismentele pe care le găsim în aceste capitole, gândindu-ne la Cel care ni le adresează. Bunătatea și adevărul sunt de nedespărțit: ele corespund perfect naturii Dumnezeului dragostei și al luminii. Și, pentru că noi suntem copiii acestui Dumnezeu, se cuvine să gravăm bunătatea și adevărul pe inimile noastre (v. 3)! Există o pricepere care se caută prin rugăciune (am învățat aceasta din cap. 2): este priceperea prin care Duhul Sfânt ne ajută să pătrundem gândurile lui Dumnezeu: ferice de toți cei care o găsesc (v. 13)! Însă există și una în care nu am voie să-mi pun încrederea: este propria mea pricepere (v. 5). Nu pot în același timp să mă sprijin și pe priceperea mea și să mă încred și în Dumnezeu din toată inima; să urmez și raționamentele mele... și instrucțiunile de sus. „Nu fiți înțelepți în ochii voștri”, recomandă Romani 12.16, reluând v. 7 din capitolul nostru.

Învățăturile Înțelepciunii trebuie reținute! Acest lucru va fi benefic în primul rând pentru viața sufletului meu. „Omul nu va trăi numai cu pâine, ci cu orice cuvânt al lui Dumnezeu” (Luca 4.4). Ele îmi vor fi o adevărată podoabă a harului „pentru gâtul” meu (v. 22; cap. 1.9; cap. 4.9); mersul îmi va fi întărit ziua, iar noaptea mă voi putea odihni în siguranță. Somnul îmi va fi dulce (v. 24). De unde atunci șovăirile și judecățile greșite, care mă fac să mă poticnesc chiar și ziua? De unde temerile și frământările interioare, care mă asaltează uneori și noaptea? Acestea apar pentru că am pierdut din vedere învățăturile Domnului; am abandonat simpla încredere în El (v. 26), alegând să raționez după mintea mea. În al doilea rând, Dumnezeu, care-mi cunoaște inima egoistă, îmi amintește și care-mi sunt îndatoririle față de aproapele meu (v. 27; Luca 6.30). Pentru că sunt copilul Lui, El așteaptă de la mine o îndreptare totală, fără cel mai mic compromis în fapte, cuvinte sau intenții. Blândețea și bunătatea sunt virtuți de care lumea profită pentru a-l jefui pe creștinul care le manifestă, dar cel credincios nu va fi niciodată în pierdere, pentru că Dumnezeu dă un mai mare har, după cum anunță Iacov, citând v. 34 (Iacov 4.6).

Copilul cu părinți creștini începe să dobândească noțiunile elementare ale înțelepciunii lui Dumnezeu din familie. Negarea, disprețuirea sau abandonarea (v. 2) „învățăturii bune” primite în casa părintească sunt tot atâtea atitudini care nu pot fi binecuvântate și prea adesea ele constituie punctul de lansare în pierderea mărturiei în viață (comp. v. 10 cu Exod 20.12). „Tatăl va face cunoscut copiilor adevărul Tău” (Isaia 38.19). Învățătura creștină este în responsabilitatea capului de familie. Adesea tatăl le transmite copiilor săi ceea ce, la rândul său, el însuși a primit de la părinții săi (Psalmul 78.4-6). Solomon, scriitorul inspirat al Proverbelor, își amintea, cu siguranță, de cele din urmă cuvinte ale tatălui său, David (v. 3; 1 Împărați 2.1-3). Versetele 11-13 ne instruiască cu privire la umblare, în timp ce v. 14-19 cuprind amănunte cu privire la cale. Ne este descrisă cărarea celor răi tocmai pentru a ști să o evităm și pentru a porni cu hotărâre pe cărarea celor drepți. Aceasta este „ca lumina strălucitoare, care luminează tot mai mult, până când ziua e deplină” (v. 18). Înțelepciunea este un domeniu în care, în mod normal, se progresează puțin câte puțin (comp. Luca 2.52). Oprirea din această creștere, cauzată de o conștiință aflată într-o stare rea, este, în schimb, un lucru anormal. Fie ca v. 18 să poată rezuma viața fiecăruia dintre noi!

Simțurile celui credincios (ilustrate în aceste versete de organele vitale) trebuie să rămână în totalitate sub controlul Înțelepciunii. Această Înțelepciune, drag prieten creștin, îți este pusă la dispoziție de Dumnezeu (Iacov 1.5), pentru că tu ai răspunderea să-ți controlezi urechile (v. 20), ochii (v. 21,25), picioarele (v. 26,27; vezi Psalmul 119.101), gândurile, buzele (cap. 5.2) și, mai presus de toate, inima, centrul motor care guvernează întreaga ființă (v. 23). Ține de tine ca inima să nu-ți fie prinsă (în cursă). Câți nu și-au irosit viața și nu au vărsat lacrimi amare, pentru că, în tinerețea lor, au lăsat să se dezvolte în ei afecțiuni care nu erau după voia Domnului... Dacă buzele sunt poarta de ieșire a inimii, ochii sunt principala poartă de intrare. Să veghem ca ochii noștri să privească drept înainte, spre Isus, ținta alergării credinței (Evrei 12.2)! În felul acesta, nicio lăcomie nu va putea găsi acces de bunăvoie în inima noastră. Versetul 8 și următoarele descriu mizeria celui care se lasă deturnat de „străină”, a celui care și-a dat anii „celui nemilos” (v. 9). I-am dat și noi deja prea mulți ani lui Satan, înainte de convertirea noastră. Am mai dori oare să reintrăm sub stăpânirea lui...?

„A te pune chezaș” pentru cineva înseamnă a întări mărturia despre acea persoană că ea prezintă garanție în dreptul angajamentelor pe care și le-a luat. Deși pornește de la un sentiment aparent bun, Dumnezeu urăște acest gen de chezașie: în primul rând, pentru că exprimă încrederea în om, iar în al doilea rând, pentru că se angajează în mod nechibzuit viitorul, care nu-l aparține decât Lui (Ieremia 17.5; Iacov 4.13,14). Versetele 6-8 îi îndeamnă pe cei leneși să facă o vizită la furnicar. Ce lecții utile putem învăța de la acest mic popor muncitor: hărnicie, perseverență, prudență, ordine, întruajutorare, disciplină de bunăvoie! Niciuna nu stă degeaba, iar dacă povara uneia este prea grea, o tovarășă îi vine repede în ajutor. Să învățăm și noi să luăm seama la exemplele vie pe care Dumnezeu ni le pune la dispoziție ici și colo în creația Lui! După ce am înțeles din cap. 4 și 5 că mădularele celui credincios trebuie păzite și sfințite în totalitate pentru Dumnezeu (4.21-27; 5.1,2), în cap. 6 (v. 12-19) vedem cum mădularele omului firesc sunt puse în slujba răului. La fel a fost și starea noastră pe când eram robi ai păcatului, dar am fost eliberați! Și tot Romani 6.18 și 19, care ne amintește acest mare adevăr, ne îndeamnă cu tărie să ne punem de acum mădularele în slujba dreptății, dându-le, ca roabe, pentru sfințire.

Încă de la începutul cărții, tânărului creștin i-a fost amintit (tot ca o îndatorire de frunte, imediat după teama de Domnul) să asculte de părinți și să li se supună lor (cap. 1.8,9). Versetele 20-22 fac o revenire asupra acestui subiect important, pentru a da învățături oferite de tată și de mamă același loc pe care Deuteronom 11.18,19 îl atribuie cuvintelor lui Dumnezeu (vezi și Proverbe 23.22). A asculta de părinți înseamnă, în lumina acestor versete, a asculta de Dumnezeu: lucru nu numai „drept” (Efeseni 6.1), ci și „plăcut în Domnul” (Coloseni 3.20). Fie ca această ascultare să se vadă în căminele creștine cu atât mai mult cu cât ea dispăre atât de repede în lumea zilelor noastre! (2 Timotei 3.2). Influenței căminului i se opune încă o dată cea a femeii străine, care personifică păcatul (cap. 2.16; 5.3,20, apoi 7.5). Să nu fim surprinși de aceste avertismente repetate. Știm din experiență că ispitele își înnoiesc atacul; și vor fi cu atât mai puternice, cu cât vor întâlni în gândurile sau în obiceiurile noastre necurății nejudicate. La rândul ei, lenea deschide larg porțile pentru poftele cărnii, așa cum putem învăța și din istoria lui David și a îngrozitorului său păcat (2 Samuel 11).

Capitolul 7 prezintă cu solemnitate pericolul la care femeia străină îl expune pe tânărul fiu al înțelepciunii. Asistăm la o adevărată vânatoare a sufletului (comp cu 6.26): Ea stă la pândă; această femeie destrăbălată, gălăgioasă și fără astâmpăr (v. 11), care-și ascunde intențiile perverse sub înveliș religios (v. 14), umbă de colo-colo, pândindu-și prada la adăpostul nopții. Armele ei sunt cuvintele dulci și clipitul seducător al pleoapelor (cap. 2.16; 5.3; 6.25). Victima ei este un tânăr ușuratic, fără ocupație, învins mai dinainte, pentru că nu are voință și pentru că este dominat de simțuri. Scena este repede jucată: inconștient, fără minte, el „a mers deodată după ea”. Lațul „păsărarului” – adică al lui Satan – este închis deodată (v. 23; Psalmul 91.3). Prea târziu...! Plăceri de o clipă, dar cu ce preț plătite! „Își pierde viața...” și nu știe. Tineri creștini, voi sunteți și mai responsabili, pentru că ați fost preveniți de toate acestea. În plus, știți și unde poate fi găsită resursa: „Cum își va ține tânărul curată cărare? Păzindu-se după Cuvântul Tău” (Psalmul 119.9). Gândiți-vă la exemplul lui Iosif și la răspunsul lui categoric, prezentat în Geneza 39.9, iar în ceasul pericolului, strigați la Cel care oricând „poate să-i ajute pe cei ispițiți” (Evrei 2.18).

Acum Înțelepciunea se întoarce spre cei pierduți și își face auzită lămurit chemarea ei de har (la fel ca în cap. 1). De astă dată se așază pe înălțimi, în mijlocul drumurilor, la porțile orașelor, pretutindeni pe unde trece lumea. Răspântia (v. 2) este locul de drum unde avem ocazia să schimbăm direcția și acolo vedem că sunt trimiși și slujitorii împăratului din parabolă, ca să caute și să poftescă pe câți vor găsi (Matei 22.9). Proverbe 9 ne va arăta că și Înțelepciunea își are ospățul pregătit (la fel ca Matei 22) și că trimite invitații prin slujitori. Voi, care încă mergeți pe calea cea largă, răspundeți acum vocii insistente care vă cheamă la răspântie! Este vocea lui Isus. El vă vrea fericiți. El vă spune lucruri minunate, cuvinte drepte, limpezi și adevărate, tuturor celor care-L ascultați (v. 6,9). El are puse deoparte comori care nu se pot compara cu aurul sau cu argintul acestei lumi și dă moștenire „avuții trainice” (v. 18), „adevărate”, „bunuri viitoare” (Evrei 10.1), „o avere mai bună și statornică” (Evrei 10.34). Cât de glorios este „ceea ce a pregătit Dumnezeu pentru aceia care-L iubesc” (1 Corinteni 2.9; comp. cu v. 17-21)!

Cele pe care „le-a pregătit Dumnezeu pentru aceia care-L iubesc” (1 Corinteni 2.9) izvorăsc din Hristos. El este „Înțelepciunea lui Dumnezeu (care este) în taină, ascunsă, pe care Dumnezeu a rânduit-o mai înainte de veacuri spre gloria noastră” (1 Corinteni 2.7; 1.30). Versetele 22-31 ridică cortina de peste evenimentele derulate înainte de lucrurile create și ne poartă atât de departe cât pot pătrunde gândurile noastre. Înțelepciunea era deja acolo, o Persoană alături de Dumnezeu: Fiul alături de Tatăl, într-o plinătate reciprocă de dragoste și de bucurie, pentru a concepe, apoi pentru a înfăptui împreună actul creației. De aici mai învățăm un lucru extraordinar: înainte să fi existat un singur om, înainte chiar să fi fost pământul, pentru a-l susține, înainte și de „începutul pulberii lumii”, noi, tu și eu, eram deja cunoscuți și iubiți. „Desfătările Mele erau în fiii oamenilor” (8.31) este minunata declarație a Preaiubitului lui Dumnezeu dinainte de a exista timpul. El nu voia să Se bucure singur de dragostea Tatălui. De aceea, întreaga lucrare pe care plănuiase să o facă urmărea acest scop: să-i introducă pe oamenii salvați și făcuți desăvârșiți în propria Sa fericire, în gloria lui Dumnezeu, Tatăl Său.

Cuvântul care „era la început cu Dumnezeu”, și care „era Dumnezeu”, a coborât pentru a le vorbi oamenilor și pentru a li-L descoperi pe Tatăl (este mărețul subiect al Evangheliei după Ioan). Însă acest Cuvânt care nu a rămas singur cu Dumnezeu, ci „și-a construit casa” (v. 1) în mijlocul oamenilor (Ioan 1.14 notă: „Și-a ridicat cort printre noi”), este totodată Înțelepciunea. Ea întâi invită la masă: „Veniți... mâncați... beți” (v. 5, comp. cu Ioan 6.51). Cel dintâi lucru pe care îl oferă Înțelepciunea este învierea (apoi învățătura, îndrumarea, instrucția). Domnul Isus întâi umple inimile și apoi duhul și mintea, deoarece, dacă dragostea pentru El nu se află înaintea „poruncilor Lui”, nici pe acestea nu vom fi capabili să le păzim. Învățătura Înțelepciunii se deschide cu începutul. Și ce găsim la început? Teamă de Domnul (v. 10), altfel spus, conștientizarea autorității Celui care ne învață! Din respect pentru Dumnezeu, trebuie să dăm importanță fiecărui cuvânt al Său și acest respect să nu ne lipsească niciodată când citim Biblia. În lume, o altă voce caută să-i „abată” pe oameni: este cea a nebuliei (și a păcatului)! Împrumutând înfățișarea Înțelepciunii (comp. v. 4 cu 16), ea ne oferă posibilitatea să ne bucurăm de „plăcerile trecătoare ale păcatului” (Evrei 11.25). Dar să privim mai de aproape la fețele invitațiilor ei: la masa sinistrului ei ospăț stau morții (v. 18; 2.18,19).

Începând cu acest capitol, Proverbele se prezintă sub forma unor fraze inspirate de Înțelepciune, cărora nu ne va fi ușor să le înțelegem întotdeauna ordinea și nici să le desprindem ideile principale. Din lipsă de spațiu, nu ne vom putea opri aici decât la un număr restrâns de versete (însă pentru un studiu mai aprofundat ne putem folosi de lucrarea: „Etude sur les Proverbes” – „Studiu asupra Proverbelor”, de Henri Rossier). Cel dintâi verset are rol de introducere generală: „Un fiu înțelept îl înveselește pe tată” (v. 1). El este completat de v. 24 din cap. 23: „Tatăl celui drept va avea multă bucurie” (vezi și 15.20; 17.21,25; 29.3). Să ne gândim la satisfacția pe care o au părinții noștri când văd la noi manifestări ale trăsăturilor dreptății și înțelepciunii conform gândului lui Dumnezeu. Și ce să mai spunem când, privind mai sus, spre necurmata plăcere a Tatălui, Îl vedem pe Dumnezeu admirând Înțelepciunea Fiului Său, arătată nu numai în veșnicile trecute, ci și în timpul cât a străbătut acest pământ... (cap. 4.3; Matei 3.17; 17.5). Versetele care urmează ne arată în ce fel un fiu înțelept își onorează și își bucură tatăl: Dreptatea practică în lucrare (v. 4-5), în umblare (v. 9), în vorbire (v. 11,13,14) – iată ce a manifestat Domnul Isus și ceea ce a stârnit o bucurie infinită în inima Tatălui Său (vezi Ioan 8.29)!

Un om drept este recunoscut mai ales după limbajul său (comp. cu Matei 26.73). Acordăm noi suficientă atenție acestui aspect, de a nu rosti vorbe grele, cuvinte necuviincioase sau nebune? (Efeseni 4.29; 5.4). Dacă suntem dintre aceia care obișnuim să spunem orice ne trece prin minte, atunci v. 19 și 20 ni se adresează în special nouă. „Limba celui drept este argint ales”: ea filtrează necurățiile și nu lasă să treacă decât ceea ce are valoare. În inima credinciosului pulsează două izvoare și amândouă curg prin aceeași poartă a buzelor (Iacov 3.9-11): fântâna vieții (v. 11; comp. cu Ioan 4.14), care îi poate învia pe mulți (v. 21), și izvorul de necurăție al cărnii, din care țâșnesc toate gândurile rele (Matei 15.18-19; Proverbe 12.18). Înțelepciunea ne va arăta, prin intermediul învățăturii ei, când să vorbim și când să tăcem (de citit rugăciunea din Psalmul 141.3). Versetele 24-30 compară sfârșitul celui rău cu al celui drept. Cel rău se teme (v. 24), dar teama lui nu este frica de Domnul, ci o groază nedefinită și superstițioasă, care are la orizont moartea, pentru care el nu este pregătit (Iov 15.20-21). Cât de diferită de aceasta este calea celui credincios! În ce privește viața prezentă, Dumnezeu îi împlinește dorințele drepte (v. 24), iar cât despre viitor, inima i se bucură într-o așteptare fericită (v. 28).

Putem remarca cum, în aproape fiecare verset al acestui capitol, partea și caracterul celui drept sunt puse în antiteză cu cel rău. La fel este și în viața de zi cu zi a copilului lui Dumnezeu: așezat alături de cei necredincioși din această lume, credințioșii sa scoate în evidență (prin contrast) nelegiuirea lor (și invers): un om drept în mijlocul perversiunii, un om integru între oameni ai necredinței... Versetele de la 9 la 14 prezintă în special aspectele vieții în societate. Cel drept nu este chemat să trăiască singur. Prezența lui în mijlocul lumii care-l observă este o mărturie. Epistola către Tit ne îndeamnă să trăim drept... în veacul acesta, „pentru a împodobi” – precum fac ilustrațiile unei cărți – „învățătura Dumnezeului nostru Mântuitor” (Tit 2.10-12). „Înțelepciunea este cu cei smeriți” (v. 2). Credinciosul care rămâne lângă Dumnezeu nu are niciodată o părere înaltă despre sine. Cel mai bun remediu împotriva mândriei este să ne îndreptăm gândurile spre măreția Domnului Isus. Versetul 12 pune în contrast mândria cu priceperea: astfel, în timp ce mândria este însoțită de nedreptățirea apropiatului, priceperea mă va ajuta întotdeauna să găsesc motive de a-l considera pe celălalt superior mie (Filipeni 2.3).

Tendința inimii noastre egoiste este de a acapara și de a reține mai mult decât avem nevoie (v. 24,26). Să citim în Luca 6.38 ce drum ne recomandă Domnul Isus. Vom găsi aici că adevărata cale de a fi binecuvântați este să ne ocupăm de binele altora. Uneori, aceasta sfidează prevederea și înțelepciunea omenească, dar Dumnezeu nu are aceeași aritmetică cu cea pe care o are omul. El răstoarnă calculele și previziunile acestuia. Bogățiile sunt întotdeauna o piedică pentru cei care se încred în ele (v. 28; comp. Marcu 10.24 cu 1 Timotei 6.17,18). Ambiția noastră trebuie să fie aceea de a fi „bogați în fapte bune”. Cu toate acestea, există în lume un lucru de cea mai mare valoare, pe care suntem invitați să-l căutăm și să-l câștigăm. Ce poate avea mai mare preț decât sufletul? Pentru a-l răscumpăra pe al nostru, Domnul „a vândut tot ce avea” (Matei 13.44-46). Da, „cel înțelept câștigă suflete” (v. 30). Cunoaștem noi această fericită slujbă? Era a ucenicului Andrei (Ioan 1.41-43), dar poate fi și a noastră, indiferent de vârstă sau de nivelul de cunoștință. De ce anume are nevoie în mod deosebit cel care vrea să câștige suflete pentru Domnul? Cu siguranță, de o înțelepciune promptă în a prinde ocaziile (Efeseni 5.15,16) și de o dragoste dispusă să găsească drumul înspre inimi (1 Corinteni 9.19,22)!

Cel drept este privit acum în viața sa de familie: cu soția sa (v. 4), în casa sa (v. 7), lângă slujitorul său (v. 9), cu animalul său (v. 10), la munca sa (v. 11). Unde trebuie să se manifeste cel dintâi credințioșii celui credincios, dacă nu în relațiile lui de familie și în munca de zi cu zi? Învățăturile Înțelepciunii nu trebuie confundate cu ceea ce, în lume, numim morală. Morala este o sumă de reguli de bună comportare, stabilite de oameni pentru propriul lor beneficiu; ele sunt exprimate deseori sub formă de maxime. Unele dintre ele, cu siguranță, sunt împrumutate din creștinism, iar altele sunt inspirate de bunul simț sau din experiența vieții în societate. Morala omului însă nu face loc intervenției lui Dumnezeu, în timp ce aici avem principii divine, transmise de Dumnezeu. Iacov 3.15 deosebește „înțelepciunea de sus” de înțelepciunea acestui veac, „pământească, naturală”, sufletească, diabolică, cum a fost, de exemplu, cea prin care a vorbit Petru în Matei 16.22 și care l-a determinat pe Domnul să-l numească „Satan”. Versetul 15 ne arată că omul este incapabil să judece singur dacă se află sau nu pe o cale dreaptă. Lumea este plină de astfel de nebuni care-și îndreaptă pașii după morala omenească, în loc să asculte sfatul lui Dumnezeu.

„Cine își păzește gura își păzește sufletul...” (13.3). Să nu ne mire faptul că în cartea Proverbe găsim atât de multe recomandări cu privire la folosirea limbii. Versetul 17 ne ajută să privim limba pusă în slujba adevărului. Un copil al lui Dumnezeu se face recunoscut prin aceea că spune întotdeauna adevărul, oricât l-ar costa (Efeseni 4.25). „Buza adevărului” (v. 19) se împotrivesc buzelor mincinoase, care sunt „o urâciune pentru Domnul” (v. 22). Versetul 25 ne sugerează o altă întrebuintare pentru limba noastră: aceea de a înveseli, printr-un cuvânt bun, inimile întristate. Cuvântul bun prin excelență nu este oare vestea bună a Evangheliei? Prin ea pot să-i arăt colegului meu calea vieții (v. 26). A arăta calea înseamnă a-l arăta pe Isus (Ioan 14.6) prin cuvintele mele, dar mai ales prin faptele mele! El este Fiul înțelept din cap. 13.1 care ascultă de îndrumarea (învățătura) Tatălui Său (Ioan 8.49). Îl regăsim aici pe leneș alături de opusul lui, cel harnic (v. 24,27; 13.4). Neglijând chiar să-și frigă vânatul (v. 27), cel leneș se lipsește de hrană. Să ne amintim că, pentru a ne însuși adevărurile biblice pe care le-am citit sau auzit, trebuie neapărat un efort personal (însemnări făcute și reluate, versete învățate pe dinafară etc.). Să nu fim leneși („greoi”) la auzire (Evrei 5.11)!

„Lumina celor drepte se bucură” („arde voioasă” – v. 9; comp. cu Psalmul 97.11). În adevăr, bucuria, dacă este în conformitate cu gândul lui Dumnezeu, face parte integrantă din mărturia pe care sunt chemați s-o dea copiii luminii. Un creștin trist este adesea un creștin posomorât, iar chipul îmbufnat este ca un ecran care ascunde strălucirea pe care trebuie s-o redea cel credincios. „Dar lampa celor răi se va stinge” (v. 9; 24.20). Lipsește uleiul! La fel li s-a întâmplat și fecioarelor nechibzuite din parabolă (Matei 25.8): le lipsea viața din Duhul, necesară pentru întreținerea luminii. „Din mândrie vine numai ceartă” (v. 10). Când este vorba să ne explicăm disputele în care suntem prinși, de obicei ne

folosim de cu totul alte motive decât de cel al mândriei; cel mult, discernem orgoliul la adversarul nostru. Acest verset vine să ne trezească la realitate: Cearta trădează propriul meu orgoliu: vreau să am dreptate și m-ar umili să cedez, când, de fapt, ar fi suficient doar să manifest Duhul lui Hristos, și conflictul ar înceta îndată, iar victoria... ar fi reputată (Matei 5.39,40; Geneza 13.8,9). „Învățătura înțeleptului este un izvor de viață” (v. 14). Suntem chemați să ne deschidem urechea spre aceia la care recunoaștem ușor înțelepciunea care vine de sus! Însă și mai câștigați am fi dacă am merge cu ei (v. 20). Cât despre inima noastră, cu ce fel de legături este prinsă ea?

„Înțelepciunea femeilor” este privită vizavi de casa lor (v. 1). În secolul nostru, când femeia căsătorită își caută un rol important în mai toate domeniile, mai puțin în propriul ei cămin, este important de subliniat ce învățătură ne dă Biblia și în această privință (Tit 2.5). Oare să fie nevoie de mai puțină înțelepciune divină când este vorba de educarea copiilor noștri?! Chiar dacă obligațiile zilnice din gospodărie le par unora prea umilitoare și prea monotone, ele au mare preț înaintea Domnului. Mai multe versete redau, în continuare, modul în care este văzută nebulia în ochii lui Dumnezeu. Felul Său de a o privi nu are nimic comun cu criteriile lumii (1 Corinteni 1.19,20). Una dintre caracteristicile nebulii este că își bate joc de păcat (v. 9), iar aceasta echivalează cu disprețuirea crucii! Versetul 13 definește, prin contrast, bucuria celui necredincios și a celui credincios. Creștinul are speranță și aceasta îi menține bucuria în inimă chiar și când trece prin necazuri; el poate fi uneori întristat, dar întotdeauna se bucură (2 Corinteni 6.10). Pentru cel din lume însă, „chiar când râde, inima este plină de durere” (v. 13). Ce sărmană și sinistră bucurie, care nu face altceva decât să mascheze, pentru o clipă, perspectiva înspăimântătoare judecări care va veni!

„Cel iute la mânie se poartă cu nebulie” (v. 17; comp. cu Eclesiastul 7.9), dar „(în cel) încet la mânie este mare pricepere...” (v. 29; vezi și Iacov 1.19). „Încet la mânie” este o trăsătură pe care o găsim deseori pe paginile Scripturii, însă atribuită lui Dumnezeu (Exod 34.6; Numeri 14.18 etc.). În ce ne privește, câte fapte nu facem la mânie și câte cuvinte nu rostim în astfel de momente, pe care apoi le regretăm amar...! În loc să dăm la iveală „un duh nerăbdător”, mai bine această „mare pricepere”, ca, înainte de a permite mâniei să explodeze din ființa noastră, să facem loc unei clipe de cugetare sau, și mai bine, de rugăciune. Vom constata o dată în plus că nu avem niciun motiv întemeiat să ne mâniem; iar când suntem în acord cu voia lui Dumnezeu, vom fi în stare să așteptăm cu răbdare intervenția Lui (comp. 1 Împărați 22.24,25). „Ferice de cine se îndură de cei întristați” (v. 21). Sub pretext că faptele bune nu au nicio valoare în împlinirea măntuirii noastre, tindem să neglijăm aspectul lucrărilor, însă nu trebuie să pierdem din vedere că invitați „să fie cei dintâi în fapte bune” (Tit 3.14) sunt chiar copiii lui Dumnezeu – și toate acestea fără a ignora faptul că problema sufletului contează mai mult decât cele materiale. Versetul 25 ne reamintește de Martorul desăvârșit și totodată de ceea ce trebuie să caracterizeze orice mărturie autentică: să le arate sufletelor calea eliberării: „un martor adevărat scapă suflete”.

Despre mijloacele de a ne înfrâna propria mânie am învățat: acestea sunt răbdarea și rugăciunea. Acum ne stă în atenție un remediu pentru a stăvili mânia altora și acest balsam incomparabil se numește „un răspuns blând” (v. 1). Răspunsul umil și pașnic al lui Ghedeon dat oamenilor din Efraim (Judecători 8.1-3) a fost cel mai în măsură să înăbușe mânia lor; iar biruința câștigată atunci de acel om al credinței nu a fost nicicum una neînsemnată, câtă vreme Ghedeon era numit ofensativ „Ierub-Baal” (Apere-se Baal), deoarece el însuși dăduse prilej la aceasta. La polul opus, „un cuvânt aspru” (ofensator) provoacă răni (ofense) greu de vindecat. Să ne oprim și asupra v. 5, 10 și 12 (precum și v. 31,32): tema lor centrală este mustrea și corectarea, ca mijloace de avertizare, puse în calea noastră tocmai pentru ca, ținând cont de ele, să evităm să începem din nou să facem răul. Chiar dacă aparențele nu sprijină aceași idee, cap. 13.24 afirmă că părinții își manifestă dragostea față de copiii lor prin chiar faptul că își disciplinează copiii. Același adevăr îl prezintă și Evrei 12.6, în care rolul de părinte îl are Însuși Dumnezeu. Secretul pentru a accepta mustrea constă în a înțelege că ea izvorăște dintr-o dragoste autentică și că are în vedere „binele nostru”. Să nu fim ca batjocoritorul căruia „nu-i place să fie mustrat” (v. 12). În v. 8 citim: „rugăciunea celor dreți este desfătarea Sa”. Cine sunt acești dreți, a căror rugăciune primește și garanția că va fi ascultată (1 Ioan 5.14,15)? Cei în care nu-și găsește loc voința proprie, ci doar voia lui Dumnezeu, căreia ei i se supun în întregime.

Din v. 16 și 17 învățăm care sunt valorile autentice aici, jos: teama de Dumnezeu, însoțită de dragostea care vine de la El. „Evlavia cu mulțumire este mare câștig” – confirmă apostolul – „... având hrană și îmbrăcăminte, vom fi mulțumiți” (1 Timotei 6.6-8). Subliniem într-un mod cu totul deosebit v. 23: „Ce bun este un cuvânt la timpul său!” De câte ori nu rămânem tăcuți când ar trebui să spunem un cuvânt... și aceasta, în general, pentru că ne lipsește curajul sau dependența de Duhul Sfânt (Matei 10.19,20)! Când însă, cu ajutorul Domnului, nu lăsăm să ne scape ocaziile de a vorbi despre El, experimentăm și cea dintâi parte a acestui verset: bucuria ne umple inimile. Capitolul 15 se încheie cu proverbul atât de des exemplificat de Domnul Isus: „Înainte onoarei merge smerenia” (Matei 18.4; 19.30; 20.27-28; 23.11,12...), proverb pe care nu l-a prezentat numai în cuvinte. Căci cine oare s-a smerit vreodată ca El? Tot astfel, nimeni niciodată nu va fi înălțat mai mult ca Domnul nostru.

Să ne aducem aminte că majoritatea cugetărilor și a maximelor conținute de această carte a Proverbelor au între ele legături pe care este important să le cercetăm și să le dezlegăm. „Planurile inimii sunt ale omului”, afirmă versetul 1. „Inima omului își propune calea...”, reia versetul 9. Iar aceste planuri, aceste căi, pot părea curate (v. 2) și drepte (v. 25) oricui nu-și cunoaște inima și nu-și judecă motivațiile. De exemplu, o milostenie, lucru bun în sine, poate fi făcută pentru a fi văzut de alții (Matei 6.1). Dumnezeu însă, care cântărește duhurile și inimile (cap. 21.2), distinge în intențiile noastre o astfel de cale a întristării sau a morții (v. 25; Psalmul 139.24). Ascultând de îndemnul din versetul 3, să-l încredințăm Lui (să prăvălim asupra Lui) lucrările noastre, mici sau mari (Iov 5.8)! Să-L lăsăm pe El să acționeze, să ne traseze căile, să ne dicteze cuvintele – aceasta este dependența, atitudine care îi place Domnului și care ne asigură protecția! Versetele 10-15 ne învață ceea ce se impune împăraților. În această privință, să ne amintim de demnitatea la care harul Domnului nostru ne-a făcut să avem acces (Apocalipsa 5.10). Noblețea obligă, se spune uneori (comp. cu Isaia 32.8). Dreptatea și corectitudinea trebuie să fie trăsăturile care să-i caracterizeze pe comoștenitorii Împărăției.

Dacă s-ar anunța descoperirea unor zăcăminte de aur în vreun punct de pe glob, în câteva săptămâni s-ar și vedea construindu-se acolo orașe întregi. O publicitate care anunță un mod ușor de a câștiga bani va primi răspunsuri fără număr. În schimb, dobândirea înțelepciunii nu stârnește nicio concurență (comp. cu v. 16). Singurul care-i cunoaște valoarea este ucenicul lui Isus care ia aminte la Cuvântul Său (v. 20; Psalmul 119.127). Prada împărțită cu cei mândri nu constituie o atracție pentru el; plăcerea și-o găsește alături de cei smeriți și blânzi (v. 19). Inima înțeleptului este aceea care dă înțelepciune gurii sale (v. 23). Dragostea este cea care îi inspiră „cuvintele plăcute” și dulci, care sunt ca un balsam pentru sufletele bolnave. În contrast cu omul drept (v. 17) și „înțelept cu inima” (v. 21), versetele 27-30 schițează portretul „omului lui Belial”: este „înșelător”, „violent”, „sapă pentru rău”, răspândește ce a dezgolit, seamănă certuri și dezbinări, întreține un foc rău. Să ne păzim de această însoțire periculoasă și să urmăm în această lume calea oamenilor dreți: ea obligă la multă prudență pentru a evita

răul (v. 17; 2 Timotei 2.22)!Să medităm puțin și la versetul 32. Cea mai strălucită victorie pe care o poate dobândi un om puternic constă în a-și stăpâni propriul duh (în contrast cu cap. 25.28).

Pacea într-o casă are mai mare importanță decât orice formă de bogăție sau de prosperitate (v. 1). Din versetul 14 aflăm cum încep certurile: lăsăm să ne scape cuvinte nefericite, „ca și cum s-ar da drumul apelor“. Încercați apoi să le prindeți! Când a început disputa și tinde să se întetească, atitudinea înțeleaptă, să reținem, este să plecăm! Se întâmplă de asemenea ca, fără a face parte dintre certăreți, să dăm naștere la vreo neînțelegere. De pildă, repetând un lucru în loc de a-l acoperi (v. 9). „Dragostea acoperă toate fărădelegile“ (cap. 10.12; 1 Petru 4.8). A trece sub tăcere greșelile altuia nu înseamnă a le scuza, ci, din contră, a suferi pentru ele până într-atât încât să-ți fie rușine să le pronunți din nou. Omul înțelept este acela care, pentru a progresa, știe să profite de orice învățătură, inclusiv de pe urma muștrării (v. 10). Credința în inima celui credincios este mai de preț decât aurul. Ea nu poate pieri. Este însă necesară încercarea, pentru a o curăți de orice impuritate. Dumnezeu Se folosește de încercare asemeni aurarului din Maleahi 3.3. Lucrarea Lui îi curăță pe ai Săi de tot ce nu este potrivit sfințeniei Sale și este de cel mai mare interes pentru noi să-L lăsăm să o facă (Iov 23.10).

«Este, cu adevărat, un mare har din partea lui Dumnezeu să aplice înțelepciunea divină la toate detaliile vieții omului, în mijlocul confuziei pe care păcatul a produs-o.» (J.N.D.). Din aceasta decurge însă responsabilitatea noastră, de a pune în practică această înțelepciune în viața de zi cu zi! Ea ne este dată pentru a o trăi, astfel că omul priceput o păstrează „pe fața“ lui (v. 24; Eclesiastul 2.14). Nebunul, dimpotrivă, își distribuie imaginația până la capătul pământului, urmărind închipuirii și poftă deșarte. Ne putem gândi la fiul risipitor irosind prostește bunurile tatălui într-o țară depărtată. Câtă întristare aduce un fiu nebun părinților săi! (v. 21, 25). Să-l imităm pe Solomon, autorul acestei cărți, care a știut să ceară pentru sine „o inimă pricepută, care să înțeleagă“ (1 Împărați 3.9). Cel care se pune garant este un prieten fals. El se încrede în mod nechibzuit în aproapele său și îl stârnește și pe acesta să conteze pe el (v. 18; Ieremia 17.5). Versetul 17, dimpotrivă, ne arată cum putem recunoaște un prieten autentic: el se revelează în greutăți, iar noi descoperim atunci că el este chiar un frate. „Prietenul iubește oricând...“ Cine merită mai mult acest nume decât Domnul Isus? (Ioan 15.13). „El este Prietenul nostru suprem / Singură inima Lui nu se răcește niciodată / Ce inimă dragoste!“, spun versurile unui imn.

4A ne izola (sau a ne ține deoparte), trăind pentru noi înșine, înseamnă a da dovadă de egoism și adesea de mândrie. Romani 15.1-3, citând exemplul Domnului Isus, ne îndeamnă să nu căutăm ceea ce ne place nouă înșine (comp. cu v. 1), ci ceea ce place aproapelui nostru, „spre bine, pentru zidire“. Iar mijlocul de a comunica cu aproapele, spre binele sau spre răul acestuia, este limba. Gura poate fi „izvorul înțelepciunii“ (v. 4), însă tot ea poate face să țâșnească și dispute (v. 6), informații neîntemeiate (v. 8), lăudăroșii (v. 12; Iacov 3.5), răspunsuri pripite (v. 13), cuvinte aspre (v. 23)... Aceste triste roade ale cărnii vor fi însă „mâncate“ de însuși cel care le-a produs (v. 20, 21; Luca 6.38b). Ele vor atrage asupra lui lovituri (v. 6), distrugere, cursă pentru suflet (v. 7), rușine (v. 13), moarte... (v. 21). Ce otrăvă, ce gust amar lasă în urmă aceste „bunătăți“ (v. 8)! Versetele 11 și 12 ne prezintă un alt gen de nebulie: cea a omului arogant, care-și pune încrederea în bogățiile nesigure și care se crede protejat de ele (citiți Marcu 10.24). Cât despre cel drept, el nu are alt adăpost decât Numele Domnului, cu mult mai puternic decât orice turn întărit (v. 10; comp. cu Psalmul 91.2).

„Nu este bine ca un suflet să fie fără cunoștință“, afirmă versetul 2, pentru că un astfel de suflet, în mod cert, se află expus tuturor pericolelor pe care el le ignoră. Mai mult, cel care n-a luat seama la avertismentele din Cuvânt riscă să acționeze sau să vorbească în grabă și să greșească (adică să păcătuiască). Dacă ne iubim sufletul – și nu avem nimic mai de preț ca sufletul – să facem în așa fel încât el să fie instruit, pentru a dobândi judecată (v. 8). O mulțime de versete ne vorbesc despre cel sărac. Stima de care se bucură oamenii în lume este cel mai adesea proporțională cu averea lor. Săracii, chiar și atunci când sunt ajutați, sunt disprețuiți cu ușurință (Iacov 2.6). Dumnezeu însă Își amintește că aici, pe pământ, Fiul Său a fost „Cel Sărac“. El apără cauza acelora dintre ei care umblă în integritate (v. 1; cap. 22.23) și lor le va deschide cerul Său (Luca 14.21...; 16.22). „Bogăția aduce mulți prieteni“ (v. 4; cap. 14.20). Ciudați prieteni, mai degrabă vrăjmași, care prin lingușirile lor contribuie la ruina „victimei“ lor (cap. 18.24)! Cu toate acestea, omul jefuit și părăsit îl poate descoperi atunci pe Prietenul care-i rămâne. Isus este mai apropiat decât un frate (cap. 17.17).

Lenea, în special lenea de a asculta (Evrei 5.11), are pentru sufletul neglijent consecințe dintre cele mai dezastruoase (v. 15). Îl „cufundă într-un somn adânc“ pe acela care ar trebui să vegheze așteptându-L pe Domnul (comp. cu Matei 25.5). Produce foamea sufletului și foamete spirituală (cap. 20.13). Și, drag prieten, dacă și sufletul tău este flămând, nu căuta să-l amăgești cu „ceea ce nu satură“ (Isaia 55.2). Un singur aliment este potrivit: Cuvântul lui Dumnezeu. Fiind hrănit de Hristos, adevărata Pâine din cer, ești asigurat că nu vei fi „vizitat de rău“ (v. 23). De cealaltă parte a cuvintelor cunoștinței există o îndrumare care induce în eroare (v. 27; 1 Timotei 6.20,21), rod al numeroaselor gânduri din inima omului (v. 21). Ascultând-o, ne abatem de la calea ascultării și, prin urmare, avem nevoie de corecție (v. 18, 25). Să nu-i dăm cuvântului «corecție» numai sensul de pedeapsă! Să ne gândim, de pildă, la pilotul care corectează ruta aparatului de zbor după indicațiile primite de la turnul de control. Astfel trebuie să fie și asupra noastră efectul corecției Domnului: să ne facă să ne reluăm direcția cea bună. Este privilegiul fiului (v. 18; cap. 13.24) această corecție, iar omul înțelept știe să profite de ea (v. 25; cap. 9.8).

Vinul, care în Cuvânt reprezintă comuniunea cu bucuriile lumii, duce la batjocură (v. 1; citiți Isaia 28.7,14). Multe persoane nu ezită să-și proclame propria bunătate (v. 6) sau moralitate (v. 9; comp. cu 1 Ioan 1.8,10), dar prin aceasta ei dovedesc că nu-și cunosc deloc inima firească. Numai omul cel nou (numit în v. 7: „cel drept“) poate să placă lui Dumnezeu, umblând în credințioasă și integritate. Să apropiem versetul 10 de Deuteronom 25.13-16: „Să nu ai în sacul tău două feluri de greutate, una mare și una mică, ... să ai o greutate plină și dreaptă...“. În practică, aceasta ar putea corespunde, de exemplu, la a nu judeca cu indulgență propriile greșeli, iar cu asprime pe ale altuia. Acum ne aflăm în fața versetului 11. Oricât de tânăr ar fi un creștin, el este chemat să se facă cunoscut ca ceea ce este. Nu atât prin cuvinte, cât mai ales prin purtarea lui: aceasta trebuie să fie deopotrivă curată și dreaptă, înlăturând orice atitudine agitată și nesănătoasă, precum și orice formă de înșelătorie! O asemenea purtare va fi remarcată, pentru că va contrasta cu comportamentul îndoielnic sau necinstit al multor colegi. Domnul să ne ajute pe toți să-l fim martori curajoși, luând ca model credințioșii pe care numai El a împlinit-o în mod perfect (v. 6b)!

Cartea Proverbe a fost comparată cu un fir călăuzitor care, «în labirintul acestei lumi, unde un pas greșit poate aduce rezultate atât de amare, ne arată calea chibzuinței și a vieții». În mijlocul unei aparente dezordini a enunțurilor, fiecare om poate găsi îndrumări practice de care are nevoie pentru a evita multe capcane (v. 25). Minciună, cuvinte neîntemeiate, vorbe încărcate de revoltă și de dispreț împotriva părinților, lăcomie, duh de răzbunare, fraude, promisiuni nerespectate...: pentru a fi păziți de aceste pericole este înțelept să evităm societatea anumitor persoane. „Nu te amesteca cu cel vorbăreț“, recomandă versetul 19. Fiind frecvent alături de unul ca acesta, vom aduna

numai bârfe și calomnii, nimic spre zidire. Iar cât despre destăinuirile pe care i le-am făcut, acestea vor fi răspândite peste tot. Prin contrast, buzele cunoștinței sunt ca un vas frumos, punând în valoare buchetul adevărilor mărturisite (v. 15; Efeseni 4.29). Să căutăm, prin urmare, tovărășia acelor care pot să ne transmită învățăturile înțelepciunii (comp. cu cap. 8.11,19); acestea sunt mai de preț decât aurul pieritor sau decât multe mărgăritare. „Gloria tinerilor este puterea lor...” (v. 29): o putere care-și are originea în Domnul și care-i face capabili să-l învingă pe cel rău (Efeseni 6.10; 1 Ioan 2.14).

Multe persoane cred că pot trece drept achitate înaintea lui Dumnezeu, câtă vreme Îi oferă din când în când ca „jertfă” câteva fapte bune. Ele pretind că pot răscumpăra o viață de păcat respectând anumite forme religioase. Ce iluzie fatală! Un singur lucru Îi este plăcut Domnului: practicarea în mod obișnuit a dreptății și a judecării (v. 3), însă aceasta nu-i este la îndemână decât celui drept, altfel spus, celui pe care Dumnezeu l-a făcut astfel prin îndreptățire. Până la întoarcerea la Dumnezeu, orice om este caracterizat de o inimă rea. Dorințele lui intime sunt îndreptate spre rău; el își este centrul, nu are dragoste reală față de aproapele (v. 10), nici milă adevărată față de cel nenorocit (v. 13). Aceste sentimente pot fi uneori contrăfăcute, printr-o amabilitate firească, sau pot fi confundate cu o anumită sensibilitate a firii (un necredincios poate avea „inimă bună” sau chiar se poate remarca prin cinste: v. 2). În realitate, binele autentic își are originea numai în Dumnezeu și nu și-a găsit împlinirea perfectă decât în Hristos. La El ne conduce și versetul 12. El a fost Cel Drept prin excelență (comp. cu Iov 34.17) și, în puterea acestui titlu, numai El este îndreptățit să judece (Ioan 5.27-30). El cercetează cu atenție casa celui rău, iar dacă într-adevăr nu vede acolo niciun strop de pocăință, o va răsturna în nenorocire (v. 12; Psalmul 37.35,36).

A practica judecata și dreptatea este nu numai un lucru plăcut Domnului (v. 3), ci și o bucurie pentru cel care-l face (v. 15). Mulți oameni își închipuie că a fi creștin este o constrângere supărătoare. Dimpotrivă! Credinciosul care se află într-o stare spirituală potrivită își găsește fericirea în ascultarea de Domnul și, invers, ceea ce lumea numește bucurie n-are nicio atracție pentru el (v. 17). Locuința celui înțelept conține „o comoară scumpă” (Cuvântul lui Dumnezeu pus în cinste) „și untdelemn” (puterea Duhului Sfânt: v. 20; comp. cu 1 Împărați 17.16). Pentru a umbla pe calea dreptății și a bunătății (v. 21), cel înțelept are nevoie de această hrană, din care-și va putea trage puterea spirituală necesară pentru a învinge și pentru a-l doborî pe Vrăjmaș (v. 22; Eclesiastul 7.19). Ca și puterea lui însă, nici înțelepciunea lui n-are nimic comun cu cea a omului, pentru că înțelepciunea omenească nu rezistă înaintea lui Dumnezeu (v. 30; 1 Corinteni 1.19). Să fim și noi astfel de înțelepți adevărați! Fie ca proviziile Cuvântului și bucuriile Duhului să nu lipsească nicidecum din casele noastre și ca noi să ne luăm puterea din ele! Nimeni să nu se asemene cu fecioarele nebune din parabolă, care nu aveau untdelemn în candelă! (Matei 25).

Din aceeași țărână, Domnul l-a făcut și pe sărac și pe bogat (cap. 29.13; Iov 31.15). Sufletul lor are aceeași valoare în ochii Săi. Prosperitatea împreună cu puterea care decurge din ea (v. 7, 16) sunt lucruri foarte trecătoare, care nici măcar nu au o măsură comparabilă cu a acelor care au consecințe veșnice: „un nume bun”, „bunăvoința” (v. 1). Singura bogăție de dorit este aceea pe care, împreună cu onoarea și cu viața, Dumnezeu o va da celor blânzi și tuturor celor care se tem de El (v. 4; Matei 5.5). Diferențele de avere pe pământ n-ar trebui să fie decât o ocazie a celor mai favorizați de a-și exercisa ochii, inima și mâna (recitiți v. 9). Întâi a vedea nevoile celor care ne înconjoară, apoi a fi mișcați de milă și apoi a răspunde acestor nevoi, după puterea noastră – aceasta înseamnă a acționa după modelul scumpului nostru Mântuitor. „Isus a văzut, ... l s-a făcut milă, ... a frânt pâinile și le-a dat...” (Marcu 6.34... 41). Unii filosofi necredincioși au susținut că la naștere copilul este inocent și că mediul este acela care îl corupe. Versetul 15 afirmă însă contrariul (comp. cu Geneza 8.21; Psalmul 51.5). Iar tânărul care va fi crescut după rânduielele Cuvântului (v. 6) va purta după întoarcerea lui la Dumnezeu, pe tot parcursul vieții, roadele acestei educații.

În această nouă diviziune a Proverbelor (care se deschide odată cu cap. 22.17), înțelepciunea încetează să se mai exprime sub formă de maxime bine echilibrate și reia îndemnul direct, așa cum a făcut în capitolele 1-9. Dar, cum nu are sens să vorbești cuiva care nu este atent, înainte de orice învățătură, tânărul ucenic este invitat să-și plece urechea, să-și îndrepte inima la „lucruri minunate” (v. 20; comp. cu Filipeni 1.10) și să facă din acestea subiectele sale de meditație și de conversație. Și care este scopul acestei învățături? În primul rând, să-l determine pe ucenic să-și pună încrederea într-un Dumnezeu cunoscut. Apoi să-i pună la dispoziție „siguranța (sau norma) cuvintelor adevărului”, altfel spus, certitudini cu care el va fi în măsură să compare, pentru a le judeca, toate celelalte cunoștințe. În sfârșit, să-l incite să vestească el însuși „cuvintele adevărului” (v. 17-21). Avertismentele care urmează au un caracter negativ. Să ne oprim la versetul 28: „Nu muta vechea piatră de hotar pe care au pus-o părinții tăi!” (comp. cu cap. 23.10). Mulți consideră prea înguste bazele spirituale ale credincioșilor din generațiile anterioare, pe care aceia au trăit fericiți și aprobați de Dumnezeu. „Atenție, pericol!”, le strigă acest verset. De altfel, a încălca diversele domenii ale acestei lumi echivalează cu o fatală neglijare a teritoriului care ne este rezervat nouă și în care Se află Domnul (comp. cu Psalmul 16.6).

Versetele 1-6 ne pun în gardă cu privire la poftă. Este la fel de periculos să dorești mâncărurile celor mari din această lume cât este de periculos să le dorești pe cele ale omului care are ochi rău (v. 6; Psalmul 141.4b). Ajungem astfel să fim legați de aceia a căror favoare o căutăm. Pâinea lor este înșelătoare. Profitul obținut pe moment devine mai târziu sursa multor mizerii. Grijele sunt inevitabile când urmăm bunurile pământești. Iscusință – așa numesc oamenii strădania lor de a dobândi cu trudă. Își imaginează că-și asigură astfel viitorul lor și al copiilor lor. Este însă un calcul greșit! Aceste bogății sunt trecătoare; „...în adevăr își fac aripi” (v. 5; comp. cu Iacov 5.2); de aceea înțelepciunea îl îndeamnă pe ucenic să sfârșească cu propria lui iscusință (v. 4). Adevărata iscusință nu constă în a dobândi bogății, ci în a le folosi pentru altul pe cele ale Stăpânului nostru (Luca 16.8). Versetul 13 ne aduce aminte de neglijența lui David în educarea propriilor copii (1 Împărați 1.6). O pedeapsă corporală nu aduce moartea. Dimpotrivă, a nu recurge niciodată la ea poate avea urmări fatale (2 Samuel 18.33). A ne elibera sufletul din locuința morților: ce miză decisivă, în adevăr! Să punem și noi la inimă această învățătură! (v. 12; comp. cu cap. 22.15).

Odată ajuns adult, mai trebuie tânărul să țină cont de sfatul părinților? Cu siguranță, da! (conform cu v. 22). Aceasta face parte din cinstirea care li se datorează și căreia vârsta sau majoratul nu-i schimbă nimic. Este o bucurie pentru părinții creștini să vadă la copiii lor, când au crescut, roadele educației pe care le-au dat-o (v. 15, 16, 24: și ce contur prinde acest verset 24, dacă-l aplicăm la bucuria Tatălui de a găsi în Fiul Preaiubit pe Cel Drept și Sfânt prin excelență: Matei 3.17). Dincolo de toate însă și înaintea părinților noștri, Domnul are drepturi asupra noastră. „Fiul Meu, dă-Mi inima ta”, spune El fiecăruia (v. 26). «Nu-ți cer mai întâi o parte din resursele sau din timpul tău, ci afecțiunile tale. Restul va veni după aceea. Dându-Mi inima ta în întregime – spune Isus – nu faci decât să-Mi dai ce-Mi aparține, pentru că este salariul Meu, dobândit atât de scump în ceasurile de la cruce.» Macedonenii menționați de Pavel în 2 Corinteni 8 se dăduseră pe ei înșiși Domnului. Sfârșitul capitolului descrie inconștiența tragică a celui abrutizat de alcool. Biruit de vin (Isaia 28.1b), incapabil să reziste ispitelor cărnii (v. 33), el se ruinează sub toate aspectele (v. 21). Drag prieten, tu ce vei face cu inima ta?

Cei care fac răul pot fi pentru noi, creștinii, fie obiecte ale invidiei (v. 1), fie ale neliniștii (v. 19; Psalmul 37.1). Astfel de sentimente însă nu fac altceva decât să dea la iveală starea noastră spirituală rea. Fie ca vederea sărmanilor păcătoși să trezească în noi mai degrabă mila și zelul evanghelic pentru a-i avertiza și pentru a-i salva de la moarte! (Ezechiel 3.18; Fapte 20.26). Să nu invocăm neștiința pentru a ne scuza și a nu face nimic! Cel care „cântărește inimile” (v. 12; comp. cu cap. 21.2) cunoaște adevăratele noastre motive: lipsa de dragoste, teama de dispreț, slăbiciunea propriilor convingeri. De ce însă cei răi au adesea o viață ușoară, în timp ce credincioșii sunt uneori greu încercați? Cheia acestei taine ne este dată printr-un cuvânt: viitorul. „Nu va fi niciun viitor pentru cel rău” (v. 20), sfârșitul său este pierzarea, spre care el este mânat fără să se împotrivescă (comp. cu Psalmul 73.17). El se poticnește și astfel se afundă și mai mult în rău (v. 16). Dimpotrivă, „va fi un viitor” (v. 14) pentru acela care a găsit înțelepciunea, această înțelepciune divină care este Hristos însuși (cap. 8.22...). Și așteptarea credinciosului nu va fi redusă la neant, pentru că obiectul acestei așteptări este din nou aceeași Persoană: Domnul Isus care vine.

Textul nostru încheie această scurtă diviziune care poartă numele de „cuvintele înțelepților” (cap. 22.17). Când oamenii caută să se facă plăcuți semenilor lor, o fac adesea în detrimentul dreptății și al adevărului. Omul lui Dumnezeu trebuie să fie fără pată în această privință (v. 23-25). Versetul 27 îi amintește tânărului credincios că, înainte de a se gândi la a-și întemeia un cămin, trebuie să se preocupe să-i asigure resursele, să fie în măsură să procure cele necesare alor săi. „După aceea zidește-ți casa”. Un începător s-ar expune unui dezastru dacă s-ar lansa de unul singur într-o construcție. Versetul 3 din acest capitol 24 ne pune în scenă un arhitect în care ne putem pune toată încrederea: este înțelepciunea, adică Domnul (comp. cu Psalmul 127.1). Viața creștinului fidel este marcată de echilibru. Lăsându-l pe Domnul să lucreze, aceasta nu-l împiedică pe el să fie activ și sărăcuțos, pentru că a avut ocazia să observe la ce decădere duce lenea, în orice domeniu (v. 30-34). Drag prieten, pentru a evita foamea spirituală a viitorului tău cămin, versetul 4 te invită să-ți umpli mai dinainte, prin cunoștință, cămările memoriei. Și Dumnezeu va face să-ți coboare în inimă toate bunurile prețioase și plăcute pe care le vei găsi în Cuvânt (Matei 13.52).

Aici începe cea de-a treia parte a cărții. Slujitorii lui Ezechia – ai acestui împărat care a făcut ce este bine și drept și adevărat, ... acționând din toată inima potrivit legii și poruncilor (2 Cronici 31.20,21) – au așezat pe primul loc cele cu privire la împărați: gloria lor (v. 2: care nu este nicidecum cea din 2 Cronici 32.27), inima lor (v. 3), tronul lor (v. 5), ceea ce se cuvine în prezența lor (v. 6). Majoritatea acestor proverbe se slujesc de comparații poetice, pentru a ne ajuta astfel să le înțelegem și să le reținem mai ușor. Versetele de la 8 la 10 ne invită să acționăm cu prudență și cu discreție față de aproapele nostru, de teamă să nu fim apoi dați de rușine. Versetele de la 11 la 15 vorbesc despre cuvinte. Un cuvânt potrivit este un rod al dreptății divine (aur), întotdeauna însoțit însă de har (argint). Chiar dacă este vorba de o muștrare, cuvântul va trebui să aibă preț pentru urechea care știe să asculte (v. 12). Versetul 13 ne amintește ceea ce trebuie să fim: soli credincioși. «Dacă ne achitam cu credincioșie de solia pe care Dumnezeu ne-a încredințat-o, aducem nu numai înviore a celor care o primesc, ci și satisfacție pentru inima Celui care ne-a trimis. Ne gândim noi suficient la aceasta?» (H.R.).

Mierea este bună, dar, dacă am vrea să facem din ea singura noastră hrană, vom fi dezgustați curând. La fel și afecțiunile naturale: prietenia, bucuriile familiale ... sunt plăcute și dulci, dar ele nu trebuie să ne ia prea mult loc, de teamă să nu ne învârtă spre egoism, să nu ne producă sațietate (v. 16, 27). Evanghelia este vestea bună prin excelență, apa vie pentru sufletele însetate (comp. cu v. 25). Și fiecare credincios este ca un canal prin care această apă proaspătă a harului poate curge pentru a-i adăpa pe alții (Ioan 7.38). Atenție însă! Puțin nămol într-o fântână face apa de nebăut. O lipsă de fermitate înaintea celui rău, un moment de relaxare și iată izvorul tulburat și stricat, ca și cum am scormoni albia unui pârau cristalin cu un băț (v. 26)! A nu ne stăpâni duhul înseamnă a ni-l expune fără apărare, asemeni unei cetăți fără întărituri, în fața tuturor atacurilor dușmane (v. 28). Nerăbdarea, resentimentele, geloziile, mândria, îndoielile, poftele ... toate batalioanele de gânduri rele se vor alinia curând acolo. 1 Petru 1.13 ne invită în acest sens să ne încingem coapsele minții și să fim treji, altfel spus, să ne înfrânăm imaginația.

Nu gloria este ceea ce i se potrivește nebunului pentru a-l determina să apuce pe calea înțelepciunii, ci loviturile (v. 1-8)! În general, disciplina Domnului și muștrarea celui drept ne împing mai mult spre progres decât o fac complimentele sau onorurile. Să nu fim însă lipsiți de inteligență, precum aceste animale domestice pe care doar biciul și frâul le fac să asculte „când nu vor să se apropie” (v. 3; Psalmul 32.9)! Cu cât mai de preferat este, în adevăr, să dobândim înțelepciunea lăsându-ne instruiți de Cuvânt, decât trecând prin experiențe dureroase! Exemplul profetului Mica înaintea lui Ahab ne arată că versetul 4 și versetul 5 nu sunt contradictorii (1 Împărați 22.13-28). Răspunzându-i împăratului nebun după nebunia lui (1 Împărați 22.15), Mica îi atinge conștiința, îl pune în încurcătură. Răspunzându-i apoi potrivit gândurilor divine, și nu după nebunia sa, omul lui Dumnezeu îi arată lămurit că era străin de gândurile lui Dumnezeu (1 Împărați 22.17). Să ne lăsăm și noi călăuziți de Duhul lui Dumnezeu pentru a ști, după caz, pe care dintre aceste două răspunsuri să i le prezentăm nebunului. Un mers șchiopătat, atât în cazul celui drept (cap. 25.26), cât și în cazul nebunului (cap. 26.7,9), înlătură toată forța mărturiei verbale. Să veghem ca umblarea noastră să pregătească evanghelia păcii (Efeseni 6.15).

După portretul nebunului (v. 1-12), iată aici alte personaje, tot atât de detestabile. Primul este leneșul (v. 13-16), pe care l-am întâlnit deja de mai multe ori. El invocă pericole sau greutăți imaginare pentru a se sustrage de la îndatoriri (v. 13), neglijându-și până și hrana (v. 15). „Ușa se întoarce în balamalele ei” (v. 14); «ușa efectuează o mișcare de du-te-vino, dar rămâne în același loc. Să ne punem și noi întrebarea dacă, în ce ne privește, am înaintat mai mult decât ea, dacă am făcut vreun progres în viața creștină!» Leneșul se răsuște în patul lui. Cineva se poate deci mișca sau agita, fără să furnizeze vreo activitate. De asemenea, ne este zugrăvit certărețul (v. 17-21). El este capabil să întetească focul disputelor. Versetul 17 are însă mai multe aplicații. A lua parte la conflicte sociale, sindicale, politice ... aceasta îl expune pe copilul lui Dumnezeu la crude mușcături. Urmează bârfitorul, care contribuie și el la întreținerea certurilor (v. 20, 22), apoi înșelătorul, deghizându-și ura din inimă sub cuvinte amabile ... (v. 23-25; de exemplu: 2 Samuel 20.9,10; Ieremia 12.6). Isus a avut de-a face cu diverse forme ale răutății și ale ipocriziei denunțate în aceste versete (Matei 17.17; Psalmul 38.12) și cât de mult a avut El de suferit din aceasta!

A ne lăuda cu ziua de mâine (v. 1) înseamnă a dispune de ea ca și cum ne-ar aparține: facem proiecte ferme, convenim angajamente la termen, încheiem garanții pentru altul (v. 13). Să recitim ce ne spune Iacov în această privință (Iacov 4.13-16). Pe de altă parte, acest verset 1 se adresează într-un mod cu totul special aceluia care amână pentru mai târziu chestiunea mântuirii lor. 2 Corinteni 6.2 le repetă cu stăruință: „Iată, acum este ziua mântuirii!” Este plăcut să putem conta pe un prieten. Sfaturile sale afectuoase vin din inima sa și o înveselesc pe a noastră (v. 9). Prietenul adevărat nu este însă acela care ne va spune întotdeauna cuvinte amabile; dimpotrivă, el va ști să-și asume riscul de a ne adresa o muștrare, chiar dacă orgoliul nostru va trebui să fie rănit (v. 5, 6). Astfel este Isus, Prietenul credincios. El ne iubește prea mult pentru a ne menaja. Chirurgii sunt deseori nevoiți să facă tăieturi mari pentru a ajunge la organele din interior și pentru a extirpa răul. Tot așa este și în sens spiritual: „Bătăile care rănesc curăță răul, și loviturile, cămările sufletului” (cap. 20.30). Să acceptăm fără cârtire aceste răniri necesare, recunoscând în ele mâna blândă și sigură a Prietenului nostru suprem!

Aceste versete tratează în special viața casnică și prietenii. Să fim foarte exigenți când este vorba să ne alegem un prieten. Să ne asigurăm că împărtășește aceeași credință cu noi, că vom avea împreună libertatea să stăm pe genunchi, că va fi capabil să ne învieze fața (v. 17). Prietenia însă nu este cu sens unic. Iar când ne plângem de lipsa de dragoste a altora, aceasta este întotdeauna o dovadă că noi manifestăm puțin din a noastră. Pentru că dragostea răspunde la dragoste (v. 19)! Versetul 20 ne amintește că trăsătura caracteristică a ochilor este de a fi nesătui (1 Ioan 2.16), iar versetul 22 ne învață că nebulia este legată inseparabil de firea omenească (vezi și cap. 22.15; Eclesiastul 9.3; Romani 3.11). Niciun fel de constrângere n-o poate înlătura într-un mod definitiv. Să fie aceasta o constatare prea pesimistă? Din nefericire, nu! Omul este într-o permanentă stare de răzvrătire împotriva Creatorului său, refuză harul oferit, nu încetează să acționeze doar împotriva intereselor sale veșnice..., și să nu numim aceasta nebulie? Atunci cum să devină omul înțelept? Primind, prin Hristos, viața divină. Versetele 23-27 ne vorbesc despre luarea-aminte a omului, despre bunurile pământești și despre o cunună pieritoare. Creștini, să fim luători-aminte, însă pentru a ne asigura bunuri durabile (cap. 8.18; Luca 12.33) și o cunună nepieritoare (1 Corinteni 9.25)!

Versetul 1 ne aduce aminte de spaimele anunțate ca pedeapsă asupra Israelului vinovat (Levitic 26.36-38). În general, comportamentul unui om depinde de starea conștiinței sale (v. 1). Dacă este vorba de o conștiință rea, omul va fi întotdeauna neliniștit și va vedea pericole peste tot; dimpotrivă, dacă este bună, el va fi sigur și înaintea lui Dumnezeu și înaintea oamenilor (1 Ioan 3.21; Geneza 3.8). Versetul 13 este fundamental: îi arată păcătosului calea pocăinței și a iertării. De asemenea, explică din ce cauză unii creștini nu fac niciun progres. Pentru a regăsi calea comuniunii cu Dumnezeu, este absolut necesar să-și mărturisească greșelile. Și apoi, tot absolut necesar, este să le abandoneze, cu ajutorul Domnului. Dacă mărturisirea însă nu este făcută cinstit, am putea spune că echivalează cu a-și bate joc de Dumnezeu. Pe scurt, multe lucruri pe care noi nu le înțelegem decurg din starea noastră morală. De exemplu, înțelepciunea adevărată este partea aceluia care-L caută pe Domnul. Ei înțeleg totul (v. 5), în timp ce există oameni care nu încetează să pună aceleași întrebări, iar aceasta pentru că, în esență, Persoana lui Hristos nu are nicio valoare pentru ei. Versetul 9 ne arată că ascultarea de Dumnezeu și împlinirea rugăciunilor sunt legate una de alta (comp. cu Ioan 15.7).

A căuta să împaci calea largă și ușoară a propriei voințe cu calea îngustă a ascultării de Domnul înseamnă a avea o umblare întortocheată, iar aceasta sfârșește cu un eșec sigur (v. 18). Scopul pe care-l urmărește un om, fie că este de a se îmbogăți (v. 20), fie că este pur și simplu de a câștiga o bucată de pâine (v. 21), constituie pentru el o ocazie (și o scuză!) de a comite fărâdelegi. «Scopul scuză mijloacele», auzim spunându-se! Ce contrast față de Omul desăvârșit! În pustie, El a respins propunerea Ispitorului de a-și procura pâinea în alt fel decât primind-o de la Tatăl. Versetele 22-27 arată cum prudența oamenilor conduce în diverse domenii la calcule greșite: pare mai iscusit să-ți lingusești aproapele decât să-l mustri, dacă vrei să-i câștigi favoarea (mai târziu însă vei observa că a rezultat tocmai invers - v. 23); înainte de a da altora, «bunul simț» te povățuiește să te asiguri că ție însuși nu-ți va lipsi nimic, iar unii ajung chiar până la a vorbi despre o «caritate bine planificată»! Promisiunea din versetul 27 pune însă binele nostru în legătură cu generozitatea noastră. Dumnezeu Se angajează să Se îngrijească de nevoile aceluia care vor fi făcut dovada deopotrivă a dragostei și a încrederii în El (Psalmul 41.1-3).

În această carte, înțeleptul și nebunul, cel drept și cel rău, bogatul și săracul, împăratul și robul, precum și multe alte personaje, sunt urmărite potrivit relațiilor lor reciproce și a responsabilității pe care o au înaintea lui Dumnezeu. Versetele 1 și 2 se racordează la capitolul 28. „Omul care, fiind mustrat des, își înțepenește grumazul, va fi zdrobit deodată...”. Dacă mândria unui om nu este zdrobită, atunci el însuși va fi cel zdrobit, deodată și fără leac (fără îndreptare), împreună cu cel nedrept, omul lui Belial (cap. 6.15). Aceasta a fost soarta lui Faraon, a lui Saul, a lui Absalom... Este însă întotdeauna grav, chiar și pentru un credincios, să disprețuiască disciplina Domnului (Evrei 12.5). „Cine iubește înțelepciunea înveselește pe tatăl său...” (v. 3). Atât de probat în familiile noastre, acest verset se aplică din cu atât mai multe rațiuni la familia lui Dumnezeu. Este bucuria Tatălui să-și vadă copiii iubind înțelepciunea, care este Isus Hristos (2 Ioan 4; 3 Ioan 4). Mai multe versete ne vorbesc despre dreptate. Ea este impusă într-un mod cu totul special guvernatorului sau împăratului (v. 4, 12, 14), însă toți „cei drepti” (v. 7, adică toți cei îndreptățiți prin lucrarea lui Hristos) trebuie să ia aminte, cu simpatie, la cauza săracului. Toate aceste învățături se raportează în special la viața socială.

„Nuiaua și mustrea dau înțelepciune...”. Nuiaua poate fi folosită în sens propriu pentru copii sau poate îmbrăca toate formele disciplinei Domnului înspre ai Săi. Însă nu există pedeapsă mai rea pentru cineva decât să fie lăsat de capul lui (v. 15; Psalmul 81.12)! Graba în cuvinte (v. 20), mânia (v. 22), mândria (v. 23) sunt la origine mai degrabă fărâdelegi. În contrast însă cu cel dintâi Adam, versetul 23 ne îndreaptă privirile spre Isus. Drumul Lui de umilință fără egal are la capătul său gloria supremă (comp. cu Filipeni 2.5-11). O altă cursă este întinsă de teama de om; aceasta nu poate merge însoțită de teama de Dumnezeu (v. 25). Căutând să fim plăcuți oamenilor (sau să nu fim neplăcuți lor), încetăm să fim plăcuți Domnului. Câți nu au fost antrenați la rău de tovarăși răi cărora n-au avut îndrăzneala să le spună nu! Dacă trebuie să luăm o poziție curajoasă și ne temem de consecințe, să ne încredem în Dumnezeu; El ne va așeza „pe un loc apărât”. În final, versetul 27 ne amintește că nu există nicio comuniune între dreptate și fărâdelege... (2 Corinteni 6.14,15). Fie ca Dumnezeu pe noi să ne păzească în comuniunea Sa!

Până aici Dumnezeu a vorbit prin Solomon, cel mai înțelept dintre înțelepți. Ca pentru a arăta însă că această carte a Sa nu datorează nimic înțelepciunii omenești, El Se folosește de aici încolo de Agur, un om care recunoaște despre sine însuși că este „mai prost decât oricine”. Prezentându-se astfel (v. 2) și mărturisindu-și în felul acesta neștiința, Agur începe prin a pune întrebări fundamentale: cine este Creatorul; cine este Fiul Său; cum se ajunge în cer? Pentru a răspunde la acestea, Dumnezeu a trebuit să Se reveleze, să coboare El însuși din cerul unde omul nu putea urca și să comunice planurile Sale glorioase și Cuvântul Său încercat (v. 5; comp. întrebările din v. 4 cu Ioan 3.13; Efeseni 4.10; Marcu 4.41 și Luca 1.31,32). Agur cunoștea duhul său mărginit și, în același timp, că inima îi este înșelătoare și de aceea îi adresează lui Dumnezeu o dublă rugăciune: 1. ca deșertăciunea (umblarea după ale lui, după bunăvoința oamenilor) și minciuna să fie îndepărtate de la el; 2. să rămână dependent, pentru că este conștient atât de riscurile bogăției, cât și de cele ale sărăciei. Înțelepte cereri, care ne pot inspira și pe noi! Fără să-și facă iluzii cu privire la sine, Agur cunoaște, de asemenea, și principiile lumii: răzvrătire, propria îndreptățire, orgoliu, asuprire (v. 11-14). «Generația» noastră este oare mai bună față de a lui?

Agur a observat și a regrupat, pentru instruirea noastră, pe de o parte lucrurile periculoase sau odioase, iar pe de altă parte pe cele înțelepte sau frumoase. Pofta ochilor și cea a cărnii cer și una și alta să fie satisfăcute: „Dă, dă!” Amândouă au aceeași mamă nesătulă: lipitoarea, adică această sete de bucurie lipită de fiecare om pentru a-i devora viața (v. 15, 16). La aceste pofte se adaugă mândria (1 Ioan 2.16); ea se manifestă în mai multe feluri, însă versetul 17, care trebuie privit cu maximă seriozitate de către toți tinerii, pune în special accentul pe disprețul față de autorități și pe spiritul de independență. În paralel cu aceste principii ale lumii, versetele 18 și 19 prezintă căile tainice ale lui Dumnezeu în judecată și în dragoste. Versetele 21-23 enumeră patru lucruri detestabile, deoarece răstoarnă ordinea stabilită de Dumnezeu.

Apoi ne învățăm că înțelepciunea merge la pas cu conștientizarea propriei slăbiciuni, cu chibzuința, cu încrederea, cu comuniunea, cu simțământul nimicniciei (v. 24-28), în timp ce frumusețea este legată de umblare (v. 29-31). Câte lecții învățăm de la un om care se declară prost, dar pe care smerenia îl așază cu siguranță în rândul celor pe care Dumnezeu îi socotește înțelepți! (1 Corinteni 1.26-29; 2.12,13; 8.2).

Cine era împăratul Lemuel? Nu-l mai găsim menționat în nicio altă parte; tot ce cunoaștem despre acest tânăr prinț sunt recomandările mamei sale, precum și faptul că numele lui semnifică: „dat lui Dumnezeu“. „Ce (să-ți spun) fiul promisiunilor mele!“, exclamă această femeie evlavioasă. Ca și Ana cu privire la micul Samuel, și ea își închină copilul Domnului, Celui care are toate drepturile asupra lui. În această calitate, ea s-a simțit apoi responsabilă de a-l instrui ca pe un adevărat nazireu. Istoria lui Israel a arătat unde-l pot târî femeile și băutura pe un împărat (1 Împărați 11; 16.8,9). Lemuel este pus în gardă cu privire la aceste rele amenințătoare (Eclesiastul 10.17; Osea 4.11). Apoi el primește îndemnuri pozitive: să fie susținătorul tuturor celor dezmoșteniți, purtătorul de cuvânt al celor muți! Am putea cota acest rol ca fiind prea modest pentru un împărat. Aceste instrucțiuni însă conțin esența slujbei religioase, potrivit cu Iacov 1.27: să se păstreze neîntinat de lume (de zăpăceala ei, de murdăriile ei) și să se ocupe de cei năpăstuiți. Tânărul Lemuel și-a amintit cuvânt cu cuvânt de „profeția cu care mama lui îl învăța“ (v. 1). Dacă și voi ați avut privilegiul de a fi educați de o mamă evlavioasă, fiți atenți să nu uitați niciodată învățăturile din copilărie (cap. 1.8; 6.20,22)!

Acest admirabil portret al femeii virtuoză ne arată cum înțelepciunea (însăși viața lui Hristos) poate și trebuie să fie pusă în practică în toate detaliile vieții de zi cu zi și de familie. Tinere creștine, fie ca Domnul să vă dea dorința de a-l fi Lui plăcute, asemănându-vă cu această femeie curajoasă, cinstită, cutezătoare! Ce anume o caracterizează? – ea este activă, veselă, energică, miloasă, înțeleaptă, binevoitoare. Câmpul ei de lucru este casa (citiți Tit 2.4,5); podoaba ei: puterea și demnitatea (v. 17, 25; comp. cu 1 Petru 3.3...); scopul ei: să-și onoreze soțul, obiectul fericitului ei devotament (v. 23), și să aducă roade pentru el (v. 16); secretul ei – acesta ne este dezvăluit abia în versetul 30: ea se teme de Domnul. Cu adevărat, o soție atât de înzestrată, „cine poate găsi?“. O soție înțeleaptă vine de la Domnul, răspunde capitolul 19.14. Tot astfel și voi, tinerilor, nu vă încredeți într-o judecată făcută în pripă, nici într-una după aparențe! „Farmecul este înșelător...“ și a înșelat pe mulți. Gingășia trecătoare a unui chip este departe de a fi întotdeauna o reflectare a adevăratelor calități creștine. Și nu uitați, la încheierea acestei cărți, de îndemnul din capitolul 4.23: „Păzește-ți inima mai mult decât tot ce se păzește...“. Pentru că ea aparține în primul rând Domnului!

clickbible.org